

UVOD

Nova ekonomija definiše nove ekonomske paradigme: ekonomiku ponude, ekonomiju znanja, digitalizaciju, virtuelizaciju, molekularizaciju, konvergenciju, neposrednost, inovativnost, globalizaciju i iverzibilnost ekonomskih događaja¹.

"Preduzetništvo, kao poslovna djelatnost, teži razumijevanju kako nastaju prilike da se stvori nešto novo, novi proizvod ili usluge, nova tržišta, novi proizvodni procesi ili sirovine i materijali, kao i razumijevanju kako obdareni pojedinci pronalaze ili stvaraju te prilike, a zatim istražuju i koriste za postizanje različitih učinaka"²

"Dok je industrijska revolucija karakteristična za devetnaesti vijek, a menadžerska revolucija za dvadeseti vijek, dotle će nema sumnje, preduzetnička ekspanzija u upravljanju velikih kompanija biti karakteristična za dvadeset prvi vijek".³

Preduzetništvo kao, po mnogo čemu specifična poslovna i razvojna filozofija dugo je bilo podcijenjeno i gotovo potpuno odbačeno. To upućuje na zaključak da preduzetništvo kao ideja i praksa nije novijeg datuma iako mnogi teoretičari afirmaciju ideje preduzetništva isključivo vezuju sa pojavom kapitalizma.

Ako istorijski gledamo na preduzetništvo, možemo zapaziti da se ono tokom vremena različito tretiralo i manifestovalo. Istraživači koji tvrde da je preduzetništvo staro koliko i ljudska civilizacija, to ne bi trebalo da znači da su karakteristike preduzetništva iste u svim stadijumima razvoja civilizacije. Prema istraživanjima preduzetništvo se razvojem civilizacije različito razvijalo i različito usmjeravalo. U robovlasničkom društvu preduzetništvo je isključivo pripadalo robovima i njihovim porodicama, u doba feudalizma preduzetničke aktivnosti preduzima sveštenstvo, što je i logično, jer je ono tada bilo najobrazovaniji dio društva. U srednjem vijeku stvaralački preduzetnički duh usmjerava se na gradnju impozantnih zdanja, posebno sakralnih objekata, a potkraj srednjeg vijeka preduzetništvo se afirmiše kroz organizaciju dalekih putovanja, otkrivanja novih krajeva i novih ideja za proizvodnju novih dobara.

¹Kotlica, S., (2000): "Ekonomika preduzetništva", *Ekonomija*, br.7-8, Beograd, 2000., str. 197-198.

²Shane, S. and Venkataraman, S. (2000): "The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research" *Academy of Management Review* 25:1, 217-226

³Radosavljević, Ž., Tomić, R., (2007): *Menadžment u modernom biznisu*, Privredna akademija, Novi Sad, str. 115.

Može se slobodno reći da preduzetništvo pokriva skoro sve oblasti ljudske djelatnosti i aktivnosti. Postoje brojne teorijske koncepcije proučavanja preduzetništva, a od tih koncepcija poznatije su: personalno - psihološka škola koja preduzetništvo tretira kao djelatnost ljudi posebnih psiholoških svojstava kao što su kreativnost, sposobnost prilagođavanja i predviđanja, izlaganja riziku i sl; neoklasična ekonomska teorija koja polazi od toga da je ljudska djelatnost prvenstveno usmjerena na korišćenje proizvodnih resursa uz maksimalni profit, i socio-kulturni pristup koji sklonost preduzetništvu tretira kao ekonomsku djelatnost kojom se efektivno koriste svi društveni i privredni potencijali.

Preduzetništvo je i intelektualna i moralna vrlina. Intelektualni činitelj sastoji se u otkrivanju do tada zanemarenih i u izvjesnom smislu originalnih rješenja koja se odnose na neku novu društvenu ili ekonomsku potrebu ili nove metode kojima se to postiže. Moralni činitelj sastoji se u naporu, iskrenosti i upornosti potrebnim da se to, novo, i ostvari. Tu mogućnost ostvarenja novoga, ne može svako zapaziti, a još manje da ima znanja i sposobnosti potrebnih da se novo sprovede i u djelo. To mogu oni koji imaju još jednu sposobnost, a zove se kreativna vrlina.

Preduzetništvo je inoviranje faktora proizvodnje, stvaranje novih ideja u organizaciji u cijelini i spremnost na rizik za donjete poslovne odluke. Prava preduzetnička maksima je *scrap and build* postupak, koji se svodi na postupak odbaci i stvaraj novo⁴, čime preduzetništvo postaje "pojavni oblik vlasničke slobode i manifestacije nemirnosti ljudskog duha"⁵.

Preduzetničko ponašanje je način razmišljanja, opredjeljen kreativnim pristupom poslovanju, koji sve više poprima oblik korporativnog preduzetništva.

Glavna uloga preduzetništva u savremenoj privredi ogleda se u inovativnom djelovanju koje stvara uslove za tehnološki razvoj, formiranje fleksibilnih organizacija i novo zapošljavanje.

Korporativno preduzetništvo se javlja pojavom kapitalizma, da bi puni procvat nastao u fazi liberalnog kapitalizma. Od početaka pa do potpune afirmacije preduzetničke filozofije poprilično je dug period u kojem su se javile, na teorijskom

⁴Babić, V. : "Strategijsko odlučivanje", *Institut za ekonomiku i finansije*, 1995., Beograd, str. 6.

⁵Đorđević, B. (1995): *Osnove menadžmenta*, "List", Niš, str. 27.

području, nekoliko škola u kojima se izučava ovaj fenomen. Tako danas imamo potpunu viziju nastanka preduzetništva, njegovog razvoja i značaja u savremenim uslovima razvoja privrede.

Još se i danas vode rasprave o mjestu i ulozi preduzetništva u privredi i pri tom se često sukobljavaju stavovi o ulozi preduzetnika i menadžera. Jedni ta dva pojma i funkcije smatraju sinonimima, a drugi prave vrlo značajnu razliku među njima. Preovladava opredjeljenje da je menadžer pojedinac koji obezbjeđuje opštu efikasnost tekućeg procesa poslovanja, a preduzetnik da primjenjuje nove ideje. Preduzetnik mijenja sadašnjost, on je lider koji angažuje i mobilizuje kreativne snage.

Savremeno preduzetništvo kao stvaraoc intelektualnih vrlina iskazuje se u otkrivanju do tada zanemarenih i u izvjesnom smislu originalnih rješenja koja se odnose na neku novu društvenu ili ekonomsku potrebu ili nove metode kojima se to postiže.

Savremeno preduzetništvo kao moralni činitelj ispoljava se u naporu, iskrenosti i upornosti potrebnim da se to, novo, i ostvari. Tu mogućnost ostvarenja novoga, ne može svako posjedovati, a još manje da ima znanja i sposobnosti potrebnih da se novo sprovede i u djelo. To mogu samo oni koji imaju još jednu sposobnost, a ta sposobnost je kreativna vrлина. Kreativnost u preduzetništvu treba shvatiti kao posjedovanje sposobnosti stvaranja, u ekonomskom smislu pretvaranja kreativnih sposobnosti u inovativne, a inovativne u komercijalno korisne.

Brzina tehnoloških promjena povećala je konkurentsku prednost inovacija i fleksibilnosti i dramatično istakla prevagu malih i srednjih preduzeća u odnosu na mega kompanije opterećene ogromnom administracijom i problemima upravljanja poslovnim procesima.

Novo korporativno preduzetništvo se pojavljuje kao dinamična razvojna kombinacija ideja, kapitala, znanja i rizika. U savremenoj privredi osnova uspješnog poslovanja, pogotovu u globalnim okvirima, jeste stvaranje povoljne klime u organizaciji koja forsira preduzetničko ponašanje, inovativnost i fleksibilnost. Prema savremenim shvatanjima *preduzetnik više ne mora da bude pojedinac, koji je vlasnik biznisa*. Preduzetnik može biti i pojedinac koji je zaposlen kod poslodavca, ali da posjeduje osobine koje su karakteristične za preduzetničko ponašanje. Poslovima u organizaciji se bez obzira na veličinu mora upravljati na preduzetnički način, da bi

preduzeće postalo preduzetnička organizacija. Sve više preduzeća, bez obzira na veličinu, finansijsku snagu i svojinske odnose, počinje da se ponaša preduzetnički, usvajajući osnovne postulate preduzetničkog poslovanja i koristeći preduzetnički menadžment.

Preduzetničko ponašanje u savremenoj organizaciji se ne povezuje isključivo za jedno lice i njegove sposobnosti i iskustvo, već se sve više oslanja na timski rad. U tom smislu razvijen je model korporativnog preduzetništva, koji potencira timski rad, čiji su članovi motivisani da rade na postizanju uspjeha i prihvatanju rizika.